

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

שבעת ימים פרק ראשון יומא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ע"מ (מ.ד.) ג) ממחז
ב) ג) ולקמן עב:
ע"ש, ד) ולקמן כב, א)
ה) ולקמן ג, א) ולקמן
ד: ד) ולקמן דף ה, א)
ט) ולקמן א, א) וממנה
א: ע"מ ל. א) לילי ב, א)
ט א ע"ב.

הגהות הב"ח

ב) רש"י ד"ה כביכול
היינו כול ימיו משלך
היינו רוצה: (ג) שם
ד"ה תחלה וכו' יש בו
עבודה: (א) שם ד"ה אז
וכו' הכמוז בהן מעבד
בן:

ליקוטי רש"י

בביב"ח משלך אני
רוצה וכו'. אם היה
אפשר להיפטר צדק של
ימיו משלך הייתי רוצה
ימיו משלך (מנחות
כח:). דתרווייהו
עבודת ניהו. דלש"ס
עולות הם נעים בחיבת
י: ירוש' ד. באשר
עשה. מלואים עושה
אוחס לפרוש מיתוס ז'
ימים שנאמר (ויקרא ט)
ופתח את מועד משבו
ימים ולילה וגו' ובשמיני
עבדו שנאמר (שם ט)
ויחי מיום השמיני קרא
וגו' וכמו קרב אל
המוצא וגו' כאשר וגו'
(כאשר עשן) לזה לעשות
לדורות לפרוש שבעה
לפני עבודת יום אחד
(לפני ב.). ולא קרני
מפרישין. ואלע"פ שלא
הפרש את ירע פסול
גדלשן ענינו וכו' השני
שמע מינה פרישה לא
מעבד (ב). עבודה
(לקמן ה.).

הגהות וציונים

א) גיר ע"י ויקחו אלך
שמן זית זך (גליון):
ב) גיר ע"י משלך אני
רוצה ואני רוצה
משלהם (גליון): ג) צ"ל
אמר (דק"ס): ד) ס"א
ריש לקיש (גליון) כ"ה
בדפדפי, ומהרש"א הגיה
כלפנינו: ה) ס"א וריש
לקיש (גליון) כ"ה
בדפדפי, ומהרש"א הגיה
כלפנינו: ו) ויקרא אל
(גליון): ז) ויקרא אל
משה ביום השביעי מכדי
כתוב ויקרא אל משה
ביום השביעי ליתא
בראשונים ובכתיב:
ח) צ"ל אמר (באה"מ,
וכ"ה בחלק מהכתיב):
ט) ט"ס ע"פ שליה
תורה שבפי' וכ"ה
ברש"י בע"י אפרשן
(גליון): י) כתיב ע"ל
בהן: יא) נדב"ל דס"א:
יב) צ"ל נכתב קחו לכם
בשל (שית יצחק, ע"ש),
או שצ"ל לקנותן (כן
מוגה בתוס' הראשון):
יג) צ"ל ואל בני
ישראל וכו' קחו
שעיר עזים (גליון):
יד) ע"פ היטב בירושלמי
ומפרישין וצ"ל ובריס
המעבדים
משאינם מעבדים
(שית יצחק) (גליון):

ועשה לך. כמו עשה לך שתי חלונות כסף: כביב"ח. ואני שמעתי
אם היה ציבור יכול להתכפר בשל יחיד (ב) הייתי רוצה. ואני אומר
לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה קץ בישראל אומר כביכול כלומר
על כרחינו יאמר^א ט כליל^ב (א"י) אפשר לומר כן וכן כל כביכול
שנחלמוד: בזמן שהן עושין רצונו של
מקום. נקראת העבודה על שם:
עד כאן לא פ"י. מירוצה הוא:
קח לך למה לך. דשני קרא נדעריה
ממה שהחמיל לדבר: דנין פר לחטאת
וא"ל ע"ה. צוה"כ יש פר לחטאת
וא"ל לעולה נקרבן יחד דכהן גדול
שאלת יעלה אהרן וגו' ודשמיני
למלואים נמי עגל לחטאת וא"ל לעולה:
עבודה בכהן גדול. ביום הכפורים
מעבודה צ"ג למלואים דכתיב
(ויקרא ט) ויקרב אהרן אל המזבח:
א"ל ימא תחלה בכהן גדול. דנין יוס
הכפורים שהיא עבודה ראשונה
שהוטלה צה"ל גדול נקדשנות לצור
צוה"כ הראשון מעבודת שמיני
למלואים שהיא עבודה ראשונה
שנעשית על ידי כהן גדול מעולם:
תחלה במקום. יוס הכיפורים יש
(ג) לו עבודה לפני לפני שצוים
הכיפורים הראשון היתה תחלה
צמקום שקודם לכן לא נכנס אל
שם לעבודה ויוס שמיני למלואים
היתה עבודה תחלה צמקום החילון.
ואם נשאל שמינש משה כל שבעת
ימי המלואים אין קריה עבודה אלל
עבודת כהנים שהוא נלשע צגדי
כהונה ושל משה צחלוק^א לכן שלא
הוכשר אלל לשעה: ר' יוחנן מתני
חדא. לא דריש מהאי קרא דכאשר
עשה צוים הוא אלל חלה פרישה:
מע"ה בעלמא. מפני הקל שחילו
זה לעומת מדעת כהן השורפה
עשו זה מעולת רצמ"ו: מדיכא
ילפת לה. להך פרישה: אי מה
מלואים ב"ה הכתוב (א) מעבד בהן.
כדלפינן לקמן צשמעמין (דף טז):
ולא קתני מפרישין. ואם ירעע פסול
צכהן גדול ישמש זה צלא פרישה:
אלא מר מהיכא יל"ף אמר
ל"ה מפניו שמלנו שפירש משה
קודם כניסתו למחנה השכינה:
ויכסרו הענין. למשה: ר' יהודה בן
בתירא. לקמן צפלקין (דף טז):
לעומת

הכפורים ר' יוחנן מתני חדא והא אגן תגן שבעת ימים קודם יום הכפורים
ושבעת ימים קודם שריפת הפרה בעלמא והא א"ר מניזומי בר
חלקיה א"ר מחס"א בר אידא א"ר יוחנן ב"ה אשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות
לכפר עליכם לעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יום הכפורים
ההוא דרביה דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל לעשות
אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יום הכפורים א"ל ריש לקיש לרבי
יוחנן מהיכא קא ילפת לה ממלואים אי מה מלואים כל הכתוב בהן
מעבד בהן אף הכא נמי כל הכתוב בהן מעבד בהן וכו' תימא
הכי נמי והתגן ומתקנין לו כהן אחר ואל קתני מפרישין וכו' תימא
מאי מתקנין מפרישין ליתני או אידי ואידי מתקנין או אידי ואידי
מפרישין. א"ל אלא מר מהיכא יל"ף לה אמר"י מסיני דכתיב וישכון
כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענין ששת ימים ויקרא אל משה ביום
השביעי מכדי כתיב ויקרא אל משה ביום השביעי"י מאי ששת ימים זה בנה אב שכל הנכנס במחנה
שכינה מעון פרישת ששה רבי יהודה בן בתירא הוא דחייש

לאפוקי עצרת ור"ה דתרווייהו ע"ות ניהו. לא יענה אמאי
לא קאמר הכי לעיל צשייח דר' אצבו לאפוקי עגרת
וראש השנה לצבור ניהו או לימא לאפוקי כולה קושיתא דקאמר
רבינא צממוך ושמה לר' אצבו לא
דעגרת הוא ניחא להו כדשנין לעיל
ולרצ אשי הקשו לו צצת אחת מעגרת
ומראש השנה ותיך חרוץ אחד על
שניהם ולרבינא הקשו לו צצת אחת
כולה קושיתא דלעיל ותיך צמירן
אחד: דרביה הוא דכי אתא
רבינן בו. הוא מצי למימר לאמוראי
ניהו ולרבינא דרבי יוחנן וטובה איכא
בתלמוד דכי אחא רב דימי אתא
לאפלוגי לאמורא שלפניו אלל משום
דלשכח צהדיח דר' יוחנן משמיה דר'
ישמעאל אמר הכי להכי משני הכי
ול"ת ור' יוחנן היכי פליג על ר'
ישמעאל שהוא תנא ו"ל משום דלשכח
צרייתא לקמן (דף טז). דתינא כותיה
ול"ג צצרייתא דתינא כותיה דר' יוחנן
לעשות זה מעשה פרה אלל ה"ג
לעשות לכפר זה מעשה יוס הכפורים
וכן משמע מתוך פרש"י שפ"י (סג)
וכשם שפרישין לאו מקרא יליף לה
אלל מעלה צעלמא אי נמי ו"ל
מדקאמר ר' יוחנן משמיה דר' ישמעאל
הכי מכלל דרצנן פליגי עליה וליהו
דלמחר כרצנן: ז"ה בנה אב ב"ה הנכנס
למחנה שכינה בו. תימא לי צצלמא
ממלואים גמר שפיר אף לדורות
מדכתב צהדיח כאשר עשה צוים הוא
זוה ה' לעשות לכפר אלל מסיני היכי
גמר ומדנקט זה צנה אצ משמע
אי תחלה דקרא נפיק כמו זה צנה
אצ שלל טעמות קודמות לעולות
דמיתורא נפיק כדליתא צפרק כל
התדיר (נחמ"ס דף טז). והכא מצי
יתורא איכא ונראה דהכל נמי לא הוא
צריך למיכתב אלל ועל משה אל ההר
ויכס הענין את ההר ויקרא ה' למשה
צוים השביעי מתוך הענין מאי
צלטרנין למיכתב ויכסהו הענין ששת
ימים אלל אטרנין לדורות:

רבי יהודה בן בתירא הוא דחייש
לפרישתא ביהו. תימא לי
לרצ"ג נמי תיסיג צשעה ימים גמי
פרה כיון דטעול יוס כשר צפרה
ליטעילה צפרה צוים השביעי ושרוף
צ צוים הפרה דהא מסקינן לקמן
(דף טז). דטעול נדה טעולו צוים ולמאן
דק"ל לקמן דטעילה צליליא הא
קאמר דמפרישין ליה שעה אחת סמוך
לשקיעת החמה ואם כן מצי טעול
צליל ז' ושרוף הפרה למחר ו"ל למאי
דפרי' לעיל (דף טז ד"ה לוח"ה) דהא
דטעול יוס כשר צפרה ה"מ טעול יוס
דטומאה דרצנן אלל טעול יוס דטעול
נדה שהוא דלורייתא אסרי רצנן אט"ג
דמלורייתא שרי אפילו טעול יוס
צטומאה דלורייתא מכל מקום איכא
גורו צתן לפי זה ניחא ועוד איכא
תנא

קח לך ענין בן בקר
לחטאת פ"י. שלא נכתב
לקנותו בל יחלל שחי
כתוב אחר כך ומח
עמד בני ישראל מקח
והם לא חל לומר קח לך
לכפרת שיהיה מוחס
לצוה פרישה שלוק
כפתיק היה: אי מה
מירואים ב"ה הכתוב
בהן מעבד וכו'.
צריש"ו. מוחס לה מהא
דלא לפינן (נחמ"ס דף טז).
ומלך הקטיר מה הקטרה
צדלשו על מוצה חף מליקה
צדלשו על מוצה חף מליקה
(נחמ"ס דף טז). הקטרה לא
מעבד ולא אמרי' אי מה
מליקה מעבדתי וכו' עוד
מצינו שם הרבה דברים
שאין מעבדין הלמין
מהמעבדין וז"ל מתוך
כלום: זה בנה אב ש"כ
הנכנס. דלפינן מהכא
ימיה מלנו אי נמי ששת
ימים מיותר מדכתיב ויקרא
אל משה צוים השביעי:
דחייש לפרישתא ביהו.
לכן אנו מוסיפין שמיני על
ששה דלורייתא:

גליון הש"ס

גמי א"ל א"ל א"ל א"ל א"ל
מדיכא יל"ף. עין
עכין דף ה' ע"ה ח"ס
ד"ה וכו' מר:

תורה אור השלם

א) עשה לך שתי
חלונות כסף כקשה
תעשה אתם והיו לך
לקמרא העגרה ולקמסע
את הפחנות: (בכ"ה יב).
ב) ואתה תצוה את בני
ישראל ויקחו אליך
שפן ויתן לך פתית
לפאר להעלת גר
תמיד: (שמות כו. ב).
ג) בעת ההוא אמר ה'
אלי פסל לך שני לדות
אבנים פראשנים ועלה
אלי ההרה ועשית לך
ארון עץ: (ויכ"ה יא).
ד) ועשו ארון עצי
שטים אמתים וחצי
אדום ואמה וחצי קהבו
ואמה וחצי קמחו:
(שמות כה. י).

ה) ויאמר ה' אל משה
קח לך שטים ונמר
ושחלת וחקלבה סמים
וקבנה וכהן פד כבד
יהיה: (שמות ל. א).
ו) ואל בני ישראל
תברך לאמר קחו שעיר
עזים לחטאת ועגל
ורכש בני שנה חמישים
לעלה: (ויקרא טז. י).
ז) ויאמר אל אהרן קח
לך עגל בן בקר
לחטאת ואיל לעלה
חמישים והקרב לפני
ה': (ויקרא טז. ב).
ח) בואת ובא אהרן אל
הקדש בפר בן בקר
לחטאת ואיל לעלה:
(ויקרא טז. ג).
ט) ואתה עגרת בני
ישראל יח שני שעירי
עזים לחטאת ואיל
אחד לעלה: (ויקרא טז. ד).
י) והקריב אהרן את פר
החטאת אשר לו
לכפר פגרו ובעד ביהו:

א) וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענין ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי"י מאי ששת ימים זה בנה אב שכל הנכנס במחנה שכינה מעון פרישת ששה רבי יהודה בן בתירא הוא דחייש

חטאת העוף ומלק והקטיר¹⁵⁶, מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח¹⁵⁷, וקיימא לן דהקטרה בראשו של המזבח מעכבא ולא מליקה¹⁵⁸.

מתני'. ר' יהודה¹⁵⁹ היא דחייש לטומאת ביתו. וא"ת א"כ למה לי למילף מסיני, תיפוק לי דבעי פרישה משום טומאת ביתו¹⁶⁰, וי"ל דאי משום טומאה יפרישוהו מביתו, לשכת פרהדריי¹⁶¹ למה לי¹⁶², אלא להפרישו ולקדשו שבעת ימים משום דנכנס למחנה שכינה¹⁶³. ועוד דטומאת ביתו לא שכיחא למעבד¹⁶⁴ פרישה אמטולתא, אבל השתא דאית לן פרישה ששה, מוסיפין יום אחד משום טומאת ביתו.

[ד, א] **מכל חטאות שהיו שם. פי' ¹⁶⁵ כי מכל פרה ופרה מצניעין בחיל למשמרת כדאיתא התם¹⁶⁶, והכי תנינן התם¹⁶⁷ כל ז' הימים היו מזין עליו מכל הפרות שנשרפו כבר, לא מצאו משבע עושין משש וכו'. ויש שפירשו¹⁶⁸ דלהכי נקט חטאות שהיו שם, לפי שלא היתה פרה שלא היה שם משל משה, והראשון עיקר.**

בענין המילואים. וא"ת מהיכן אנו למדין דקאי

הבדיל דמליקה מעכבת כדעת הרמב"ם, וכן דעת התוס' ריש מס' קינין, וכן דעת הרא"ש והרנ"ה והמפרש (כתיקון השטמ"ק) בקינין שם, והרע"ב בקינין שם כתב כהמפרש, ולא הזכיר מליקה. ¹⁵⁹ חסר כאן: בן בתירא. ¹⁶⁰ קושיית רבנו אינה מובנת, דפרישה משום טומאת ביתו הרי היא חששא דרבנן, ופרישת ששה דילפינן מסיני היא דאורייתא, וא"כ מה שייך להקשות כיון דיש לנו חשש דרבנן א"כ א"צ לדינא דאורייתא. ועי' תוס' ישנים ותוס' הרא"ש ד"ה אבע"א שכתב טעם אחר מדוע לא חייש ר"י להאי פירכא. ¹⁵⁴ בפרקין ה"א. ¹⁵⁵ בזבחים סה, א. ¹⁵⁶ ויקרא א, טו. ¹⁵⁷ לפנינו בירושלמי: מה מליקה בראש המזבח אף הקטרה בראש המזבח. וכ"ה בתוס' ר"י הלבן ובתוס' הרא"ש. ולפנינו בזבחים כחוב כמש"כ רבנו, וכ"ה בספרא ויקרא פרשתא ז, ד. וכ"כ בתוס' ישנים לפנינו, אך מהשיח יצחק נראה שלפניו היתה הגי' בתוס' ישנים כגי' תוס' ר"י הלבן ותוס' הרא"ש. ¹⁵⁸ לפנינו בירושלמי: מליקה מעכבת אין הקטרה מעכבת, ועי' בקרבן העדה שם, וכן גי' תוס' ישנים תוס' ר"י הלבן ותוס' הרא"ש. ומש"כ רבנו דמליקה בראש המזבח לא מעכבא, כ"כ התוס' יו"ט זבחים פ"ז מ"ב לדעת הרמב"ם והרע"ב. אך ברמב"ם פ"ז מפסולי המקודשין ה"ו כתוב דאם מלק למטה פסולה, ועמד ע"ז בספר שיח יצחק עיי"ש, ודעת התוס' זבחים סה, ב ד"ה

[ג, ב] **כביכול בשלך¹⁴⁷ אני רוצה משלהם. הפי' הנכון כפי' השני דפרש"י ז"ל, דאמרי' כביכול, מפני שהוא דבר קשה לומר כי הקב"ה קץ בקרבן צבור, אלא דכיון שכתוב בתורה יכול אדם לאומרו, וקרא ה"ק קח זה הקרבן של צבור ויהא חשוב כאלו הוא שלך, שאני רוצה בו יותר.**

היינו קמייטא. פי' דכולה דינא תלינן בכהן גדול, דהא ביום הכפורים אין הפרש בין תחילה לסוף, דבכל יום הכפורים נוהג דין זה¹⁴⁸.

אלא הכי קאמר דנין¹⁴⁹ עבודה תחילה במקום מעבודה תחילה במקום. כלומר¹⁵⁰ דנין יום הכפורים הוה תחלה בו עבודה לפני ולפנים, מיום המלואים שהותחלה בו עבודה במזבח החיצון, כי אע"פ ששימש משה כל ז' ימי המלואים, אין זו קרויה עבודה¹⁵¹, שלא היו בה בגדי כהונה, כי לא שמש משה אלא בחלוק לבן כן פרש"י.

אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב¹⁵² אף יום הכפורים כל הכתוב בהן מעכב בהן. פי' ¹⁵³ ואלו ר' יוחנן לא חש להאי פירכא מטעמא דאיתמר בירושלמי¹⁵⁴ דהא זימנין דילפינן ^{הי"ל אצל התוס'} מהדדי למצוה ולא לעכובא, כדאמרינן¹⁵⁵ גבי

וראה דק"ס אות ד. ¹⁴⁷ כ"ה בכי"מ וכי"ב בדק"ס עיי"ש אות ו. וכן גי' ר"ת בספר הישר סי' שג. ולפנינו: משלך אני רוצה יותר משלהם. ¹⁴⁸ דעבודתו בכהן גדול. ¹⁴⁹ תיבות: "הכי קאמר דנין" ליתא לפנינו. ¹⁵⁰ עי' פי' רבנו אליקים ופי' קדמון באוצה"ג. ¹⁵¹ אצל עבודת כהנים. כ"כ רש"י. ¹⁵² לפנינו: מעכב בהן, אף ה"ג כל הכתוב וכו'. ועי' דק"ס אות פ. ¹⁵³ עי' תוס' ישנים ותוס' הרא"ש ותוס' ר"י הלבן ד"ה אי. ועי' תוס' הרא"ש לקמן ה. א ד"ה אבע"א שכתב טעם אחר מדוע לא חייש ר"י להאי פירכא. ¹⁵⁴ בפרקין ה"א. ¹⁵⁵ בזבחים סה, א. ¹⁵⁶ ויקרא א, טו. ¹⁵⁷ לפנינו בירושלמי: מה מליקה בראש המזבח אף הקטרה בראש המזבח. וכ"ה בתוס' ר"י הלבן ובתוס' הרא"ש. ולפנינו בזבחים כחוב כמש"כ רבנו, וכ"ה בספרא ויקרא פרשתא ז, ד. וכ"כ בתוס' ישנים לפנינו, אך מהשיח יצחק נראה שלפניו היתה הגי' בתוס' ישנים כגי' תוס' ר"י הלבן ותוס' הרא"ש. ¹⁵⁸ לפנינו בירושלמי: מליקה מעכבת אין הקטרה מעכבת, ועי' בקרבן העדה שם, וכן גי' תוס' ישנים תוס' ר"י הלבן ותוס' הרא"ש. ומש"כ רבנו דמליקה בראש המזבח לא מעכבא, כ"כ התוס' יו"ט זבחים פ"ז מ"ב לדעת הרמב"ם והרע"ב. אך ברמב"ם פ"ז מפסולי המקודשין ה"ו כתוב דאם מלק למטה פסולה, ועמד ע"ז בספר שיח יצחק עיי"ש, ודעת התוס' זבחים סה, ב ד"ה

ההלל, ולאמר אכולי מלתא ומלתא, כן הכא אמרו כל מצוה לא יהיה לנו אלקים אחרים על פניך כו' ור' ישמעאל סבר כר"א בנו של ריה"ג, ויש להאריך בזה ודו"ק:

אנכי, ורבנן אמרי אמירה נעימה כתיבה יהיבה, א"ד למפרע יהיבה כתיבה (נעימים) [נאמנין] אמריה (שבת פרק הבונה). ונראה דפליגי בהא דפליגי אמוראי בגיטין דף סמך, אם תורה מגילה מגילה נתנה, או תורה חתומה נתנה, ולמאן דאמר מגילה מגילה נתנה, זה אמירה נעימה שכל אמירה בפרט כתיבה, ומשה כתבה על הספר בדיו ויהיבה לבני ישראל ולמד אותם את התורה, אבל מאן דאמר תורה חתומה נתנה, זה יהיבה שנתנה לבני ישראל, שתיכף שנאמרה למשה מפני הגבורה נאמרה לבנ"י כמו פרשת נחלות לבנות צלפחד ופ' ציצית וכיו"ב, ואחרי ארבעים שנה כתיבה, ואעפ"י שנכתבו אחרי זמן רב מיום שנאמרו מפי הגבורה, נאמנין אמריה שלא היה בהם שום שינוי וא"י צדן או יתור מדעתו ודו"ק:

דע דהדת הישראלי נחלק לשני דברים, בדיעות, ובמעשים. הנה בדיעות הל"ת הוא קל במושכל כמו האמנה בע"ז ובשיתוף שזה הבל ושוא נתעה לכל במושכל ראשון, רק העשה הוא חמור וצריך להאמין בהשגחה פרטית, וזה מרומז באנכי ד' אלקיך אשר כו', והנה מדוע דרך רשעים צלחה כבר שאל משה הודיעני נא דרכיך כו', ולכן פתח הכתוב באנכי ואחרי זה לא יהיה לך אלקים אחרים דזה חמור יותר, אולם במצות הנה הקום ועשה קל יותר דנוח לאדם לעסוק בתפילין וציצית, לא כן הסור מרע כבד מאוד, כמו הזהירות מאכילות אסורות ובפרט במקום שאין ישראל, וכן הביטול ממלאכה בשבת ויו"ט בזמן חריש וקציר וכיו"ב, אמנם במדבר שהיו ניזונין מלחם שמים ואכלו

יותר עליונה ובהשגה יותר דקה ובהירה באלקותו יתברך, אז בעון העגל לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט, לכן אמר פן יהרסו אל ד' לראות במעלה רמה מאוד ונפל ממנו רב בעת שיחטאו העגל ויפול מהם כשלשת אלפים איש, לכן אל יהרסו אל ד' לראות ויהיו נידונין כשוגגין ודו"ק:

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר.
זה אינו דומה לשאר לאמר שבתורה

שהשם צוה למשה לאמר לישראל משא"כ כאן שהיה מדבר אל כל ישראל, לכן נראה כמו שכתב הרמב"ם שכל עיקרי הקבלה הוא אינו מן המופתים, שכל שמאמין מצד זה יש בלבבו דופי, רק מצד שת"ר אלף אבותינו המה עדים נאמנים שהגיעו לתכלית הנבואה וראו כבוד ד' ושמעו עשרת הדברים והמה מנחילי הקבלה דור לדור, וכמו שאמר שאל אביך ויגדך כו'. וזה שאמר וידבר אלקים וכו' לאמר, היינו שכל ישראל השומעים יאמרו לבניהם ובניהם לבניהם עד עת קץ הימין מצב הר סיני ועשרת הדברים [וכן דריש בירושלמי הך לאמר דאז ישיר כו' מה ת"ל, לאמר לדורות כו' היינו שעל כל צרה יאמרו השירה או ההלל יעוין ירושלמי סוטה פרק ה'] והנה המכילתא מפרש לאמר שהיו ישראל אומרים על הן ועל לאו לאו, היינו שקבלו מצות עשה לעשותה, ומל"ת שלא לעבור עליה, ורע"ק סבר על הן ועל לאו הן, הוא שהיו מקבלים לעשותן, ואזדא רע"ק לטעמו שדריש בשירת הים במכילתא ובסוטה סוף פרק כשם, לאמר שהיו אומרים על כל השירה מענה אחת אשירה לד' כגדול המקרא את ההלל, וכן הכא היו אומרים על כל דבר אתה הוא ד' אלקינו אשר הוצאתנו מארץ מצרים פירוש וחייבים אנחנו לשמור מצותיך וכדאמר שם בגמרא לאמר אמילתא קמייתא, אבל רבנן סברי כקטן המקרא

מדע. הלכות יסודי התורה פ"ז פ"ח פ"ט

פ"ח א משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה וכו'. בספר העיקרים מאמר ראשון פ"ח צ"ל יפה דברי רבינו: ונאמר

אדם נבהל לשמוע דברי חבירו כך היה כח ברעתו של משה רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם. כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו משה רבינו אינו כן אלא כל זמן שיחפוץ רוח הקודש לזכרנו ונבואה שורה עליו ואינו צריך לכוין דעתו ולהזדמן לה שהרי הוא מכוון ומוזמן ועומד כמלאכי השרת. לפיכך מתנבא בכל עת שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. וזוהי הבטחה האל שנאמר לך אמור להם שובו עמדי. הא למדת שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת מהם חוזרים לאהלם שהוא צרכי הגוף כלם כשאר העם. לפיכך אין פורשין מנשותיהם. ומשה רבינו לא חזר לאהלו הראשון לפיכך פירש מן האשה לעולם ומן הדומה לו ונקשרה דעתו לצור העולמים ולא נסתלק מעליו ההוד לעולם וקראו עור פניו ונתקדש כמלאכים: ה' הנביא אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא היה יודע מאותן הדברים הגדולים. ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם. וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת. ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא. אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון. ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו. ואעפ"כ מצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחכם וראוי לנבואה [הוא] מעמידים אותו על חוקתו. שבכך נצטוינו כמו שנצטוינו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר הואיל וכשרים הם אצלנו מעמידין אותן על כשרותן. ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו. ונאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב:

פרק שמיני

א משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה. שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלטי וכשוף. אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאה. לא להביא ראיה על הנבואה. היה צריך להשקיע את המצרים קרע את הים והצלילן בתוכו. צרכנו למוון הוריד לנו את המון. צמאו בקע להן את האבן. כפרו בו עדת קרה בלעה אותן הארץ. וכן שאר כל האותות. ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעניינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך. וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' עמכם. ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת. ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה: ב נמצאו אלו ששולח להן הם העדים על נבואתו שהיא אמת ואינו צריך לעשות להן אות אחר. שהם והוא עדים בדבר כשני עדים שראו דבר אחד ביחד שכל אחד מהן עד לחבירו שהוא אומר אמת ואין אחד מהן צריך להביא ראיה לחבירו. כך משה רבינו כל ישראל עדים לו אחר מעמד הר סיני ואינו צריך לעשות להם אות. וזהו שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו בעת שנתן לו האותות לעשותן במצרים ואמר לו ושמעו לקולך. ידע משה רבינו שהמאמין על פי האותות יש בלבבו דופי ומהרהר ומחשב והיה נשמט מלידך ואמר והן לא יאמינו לי. עד שהודיעו הקב"ה שאלו האותות אינן אלא עד שיצאו מצרים ואחר שיצאו ועמדו על ההר הזה יסתלק הרהור שמהרהרין אחרך שאני נותן לך כאן אות שידעו שאני שלחתיך באמת מתחילה ולא ישאר בלבם הרהור. והוא שהכתוב אומר וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם מצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה. נמצאת אומר שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כדי שנאמר אם יעשה אות נשמע לו לכל מה שיאמר. אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון. כמו שצונו לחתוך הדבר על פי שנים עדים ואע"פ שאין אנו יודעים אם העידו אמת אם שקר. כך מצוה לשמוע מזה הנביא אע"פ שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו ואנו יודעין בבאור שאותן האותות בלטי וכשוף הן. לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותות זה. אלא בענינו ראינוה ובאזנינו שמענוה כמו ששמע הוא. הא למה הדבר דומה לעדים שהעידו לאדם על דבר שראה בעיניו שאינו כמו שראה שאינו שומע להן אלא יודע בודאי שהן עדי שקר. לפיכך אמרה תורה שאם בא האות והמופת לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. שהרי זה בא אליך באות ומופת להכחיש מה שראית בעיניך והואיל ואין אנו מאמינים במופת אלא מפני המצוה שצונו משה היאך נקבל מאות זה שבא להכחיש נבואתו של משה שראינו וששמענו:

פרק תשיעי

א דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת א סמ"ג לאוין סמ"ד ס"ה:

לחם משנה
פ"ח ב וזהו שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו וכו' עד שהודיעו הקב"ה וכו'. הנה בכלן קושיא מנורת הפסוקים הם הפסוקים כמורה לפסוק וזה לך האות הוא מוקדם לפסוק והן לא יאמינו לי. וי"ל לפרש דבריו עם מה שנעויר עוד בדבריו דאין נתקרה דעמו של משה במה שאמר לו הקב"ה שהם לא יאמינו האמנה עד

מגדל עז
אם אינו מוחזק וסוראט שעה. פרק הנחמין (דף פ"ט) ויבדלשין פרק האשה מדכחיז אליו תשמעון וכעין אליהו בזה הכתוב וכמו שביאר פ"ט. אמנם מה שהוסף שאין נביא רשאי לתעד דבר מעתה הוא לכו"ל עוד במס' מגילה מיימי לה גרוב התלמוד מפורסם:

כִּי־יִבְיֹאֵךְ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי
וְהָאִמְרֵי וְהַחֲזִי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךְ
לָתֵת לָךְ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וּדְבַשׁ וְעַבְדָּת
אֶת־הָעֵבֶדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה: וְשִׁבַּעַת
יָמִים תֹּאכַל מִצַּת וּבֵיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חָג
לִיהוָה: וְמִצוֹת יֹאכַל אֶת שִׁבַּעַת הַיָּמִים
וְלֹא־יִרְאֶה לָּךְ חֶמֶץ וְלֹא־יִרְאֶה לָּךְ שָׂאֵר
בְּכַל־גִּבְעֶיךָ: ח וְהַגְדַּת לְבָנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא
לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בַּצֵּאתִי
מִמִּצְרָיִם: ט וְהָיָה לָּךְ לְאוֹת עַל־יָדֶךָ וּלְזִכְרוֹן
בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְהוָה בְּפִיךָ כִּי

יעלנך יי לארעא כנענאי וחתאי
ואמוראי וחוואי ויבוסאי דקנים
לאבתיך למתן לך ארעא עבדא
חלב ודבש ותפלח ית פלחנא
הדין בירחא הדין: ו שבועא יומין
תיכל פטירא וביומא שביעאה
חגא קדם יי: ו פטירא יתאכל ית
שבועא יומין ולא יתחזי לך חמיע
ולא יתחזי לך חמיר בכל
תחומך: ח ותחזי לברך ביומא
ההוא למימר בדיל דא עבד יי לי
במפקי ממצרים: ט ויהי לך לאת
על ידך ולדכרנא בין עינך בדיל
דתהי אורייתא דיי בפמך ארי ביד
תקיפא אפקך יי ממצרים: ו ותשר
ית קנימא הדין בזמנה (ניא לזמנה)
מזמן לזמן: יא ויהי ארי יעלנך יי
לארעא כנענאי כמא די קנים לך

בִּיד חֻזְקָה הוֹצֵאתִי יְהוָה מִמִּצְרָיִם: י וְשִׁמַּרְתָּ אֶת־הַחֻקָּה הַזֹּאת
לְמוֹעֵדָה מִיָּמִים יְמִימָה: פ יא וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֵךְ יְהוָה אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי

רש"י

צניקס מה העבודה הזאת לך, צנן רשע הכתוב מדבר,
שהוא לא את עצמו מן הכלל, וכאן והגדת לצנן צנן שאינו
יודע לשאול, והכתוב מלמדך שחפחה לו אתה בדברי אגדה
המושכין את הלז (מכילתא מס' דפסחא יז, וראה שנת פז):
(ח) בעבור זה. בעבור שאקיים מצותיו, כגון פסח מלכה
ומרור הללו (מכילתא מס' דפסחא יז): עשה ה' לי. רמז תשובה
לצן רשע, לומר עשה ה' לי ולא לך, שאילו היית שם לא
היית כדאי ליגאל (מכילתא מס' דפסחא יז): ויהיה לך לאות.
יציאת מצרים תהיה לך לאות על ידך ולזכרון צין עיניך, רוצה
לומר שמכתוב פרשיות הללו ותקשרם בראש וצורוע: על
ידך. יד שמאל, לפיכך יקרה מלא צפרשה שניה (פסוק טו),
לדרוש זה יד שהיא כהה (מנחות לו): (י) מימים ימימה.
משנה לשנה (מנחות לו): (יא) והיה כי יביאך. יש מצבותינו
שלמדו מכאן שלא קדשו בכורות הנולדים במדבר, והאומר
קדשו, מפרש ציאה זו לומר אם תקיימוהו במדבר, תוכו

שהוא כשר לנאח, לא חמה ולא צינה ולא גשמים, וכן הוא
אומר מוציא חסידים צפופרות (מהלל סט ו), חדש שהוא כשר
לנאח (מכילתא מס' דפסחא טו): (ה) אל ארץ הכנעני וגו'.
ואף על פי שלא מנה אלא חמשה עממין, כל שבעה גוים
במשמע, שכולן בכלל כנעני הם, ואחת ממשפחה כנען היתה
שלא נקרא לה שם אלא כנעני (מנחות יב, מכילתא מס' דפסחא יז):
נשבע לאבותיך וגו'. באברהם הוא אומר (בראשית טו יח)
ציוס ההוא פרת ה' את אברהם וגו', וביצחק הוא אומר (שם
טו ג) וגו' פארץ הזאת וגו', וביעקב הוא אומר (שם כט ג)
הארץ אשר אפה שכב עליה וגו' (מכילתא טז): זבת חלב
ודבש. חלב זו מן העזים, והדבש זו מן התמרים ומן
התאנים (ראה פנחות קיא): את העבודה הזאת. של פסח
(מכילתא טז). והלא כבר נאמר למעלה ויהי פי תבואו אל הארץ
וגו' (לעיל יב כה) ולמה חזר ושנאה, בשביל דבר שנתחדש זה,
צפרשה ראשונה נאמר (שם פסוק טו) ויהי פי יאמרו חליקס

שפתי חכמים הקצור

הצדיקים. ומכל מקום רמז תשובה אף לרשע, דכתיב 'לי ולא לו,
דמשמע שלא היה נגאל כלל ולא היתה מועילה לו זכות הצדיקים, ועל
כרחך שזה בן רשע, כי גם הוא היה מת בשלשת ימי אפילה (מנח"י).
ו ידכה לשון כהה פירוש חושך, זו יד שמאלית שהיא גרועה מהימנית
(מנח"י וראה ב"ב). רצונו לומר שוקטת או עצורה ומנועה, מלשון
'ותכהין עיניו' (בראשית כז א), כלומר שהיא כהה ועצורה מרוב תשמישו
של אדם (הזכרון).

ג. ואלו שהוא שם כולל כל הנשאר, דבשאר מקומות (ראה דברים ו א)
מנה כולן וחשיב כנעני בהדיהו, והתם אין צורך לכלול בו משפחות
רבות, לכך פירש וכו' (מנח"י עפ"י רא"ם). ד. מדכתיב 'זה' משמע
שמרמז לו מידי (מנח"י, נח"י). ה. ואם תאמר, למה מרמז תשובה
לרשע בתוך תשובת שאינו יודע לשאול. ויש לומר דגם לשאינו יודע
לשאול יש בזה תשובה, דהקדוש ברוך הוא לא עשה נסים אלא בשביל
הצדיקים שיוודעים את התורה, אבל עמי הארצות לא נגאלו אלא בזכות

כך כל זמן שהיו ישראל קיימים במדבר היה משה נכנס לפני הקב"ה בזריע (שמות ג) למה י"י יחרה אפך בעמך. סוף נא לעון העם הזה וגו'. כיון שמתו ישראל במדבר התחיל סבבש ליכנס לא"י בתחנונים ואתחנן: בעת ההיא באיזה עת באותו עת שנתמנה יהושע שנא' (דברים ג) ואת יהושע צויתי. א"ר הונא כיון שא"ל הקב"ה למשה הגיע ארכי ליהושע. אותה שעה התחיל לבקש רחמים ליכנס לארץ. למה"ל לאיפרכוס שהיה בארכי שלו. וזוהי נזר על המלך והוא עושה. היה פודה למי שרוצה וחובש למי שרוצה. וכיון שנתחלה ונתמנה אחר תחתיו. התחיל לבקש מן השוער ליכנס ולא היה מניח לו. כך משה כל ימים שהיה בארכי שלו היה חובש למי שרוצה שנאמר (צמדננ כז) וירדו הם וכל אשר להם היום וגו'. ופודה למי שירצה שנא' (דברים לג) יחי ראובן ואל ימות. וכיון שנתחלה ונתמנה יהושע תחתיו שנא' (צמדננ כז) קח לך את יהושע בן נון התחיל להתחנן ליכנס לארץ. א"ל הקב"ה רב לך. ד"א בעת ההיא לאמר. מהו לאמר. א"ר עזריה לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה. שהרי משה אע"פ שנא' לו (דברים ג) לא תעבור את הירדן הזה התחיל בתחנן. ד"א מהו לאמר אר"ע אמר משה רבש"ע השיבני על דברי אם אני נכנס לארץ ישראל אם איני נכנס. ד"א מהו לאמר אמר לפניו רבש"ע תכתב חטייה שלי לדורות. אמר ר' שמואל למה"ל למכך שגזר ואמר כל מי שילקט ויאכל מפירות שביעית מחזירין אותו בקומפין. הלכה אשה אחת ולקטתה ואכלה. התחילה לחזר אותה בקומפין. אמרה לו אדוני המלך בבקשה ממך יתלו הפנין הללו בצוארי. שלא יהו בני המדינה אומרים נמצא בה דבר כשפים או דבר ניאוף. ומתוך שהן רואין את הפנים בצוארי יודעים שבשכילן אני מחזרת בקומפין. כך אמר משה רבש"ע תכתב חטייה שלי לדורות שלא יהיו ישראל אומרים זייף משה בתורה או אמר דבר שלא נצטווה. וידעו שלא היה אלא על המים. הרי בעת ההיא לאמר: ה' אלהים אתה החילות. מהו ה' אלהים. אריב"ק בשני בקימות דימה משה את עצמו לאברהם ולא הועיל לו כלום. כיצד אברהם קרא לו הקדוש ברוך הוא ואמר הנני שנא' (בראשית כג) ויאמר אברהם זיאמר הנני. מהו הנני. הנני לכהונה הנני למלכות. זכה לכהונה זכה למלכות. זכה לכהונה מנין שנאמר (סלים ק) נשבע ה' ולא ינחם אתה בהן לעולם על דברתי מלכי צדק. וזכה למלכות שנא' (בראשית יד) אל עמק שוה הוא עמק המלך. ואף משה בקש לעשות כן שנא' (שמים ג) ויאמר משה משה ויאמר הנני. הנני לכהונה הנני למלכות. א"ל הקב"ה (משו כס) אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד. (שמות ג) ויאמר אל תקרב הלום אין לך עסק בכהונה שנא' (צמדננ ה) וחזר הקרב יומת. אין לך עסק במלכות כענין שנאמר (פ"ג ז) כי הביאותני עד הלום. אברהם אמר (בראשית טו) ה' אלהים מה תתן לי. אמר ר' לוי אמר לפניו רבש"ע אם מתבקש לי בדין שיהו לי בנים תן לי. ואם לאו ברחמים תתן לי. א"ל הקב"ה חייך בדין מתבקש לך (סס) והנה דבר י"י אליו. ואף משה כך אמר ה' אלהים אתה החילות אם מתבקש בדין שאכנס לא"י אכנס. ואם לאו אכנס ברחמים. א"ל הקב"ה אל תתהדר לפני מלך וגו' כי לא תעבור את הירדן הזה. וכיון שראה משה היאך הדברים חזקים. התחיל מדבר דברים קשים. ה' אלהים אתה החילות. אמר לפניו רבש"ע למה איני נכנס לארץ. מפני שאמרת (צמדננ כ) שמעו נא המורים אתה הוא שאמרת תהלה (סס ז) למשמרת לאות לבני מרי. ד"א אתה החילות א"ר ראובן אמר משה לפני הקב"ה למה את עישה לי כך. אתה התחלת לבא אצלי מנין שנא' (שמות ג) וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. א"ל משגדלת אותי אתה מורידיני מגדולתי. א"ל הקב"ה והרי נשבעתי. אמר לפניו רבש"ע אתה החילות כשבקשת לא הללת השבועה. לא נשבעת שאתה מכלה את בניך בע"ל וחזרת כך שנא' (שמות לב) וינחם ה'. ד"א א"ר לוי אמר לפניו רבש"ע עצמותי של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ. א"ל הקב"ה מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו יוסף הודה בארצו מנין גבירתו אומרת (בראשית לג) ראו הביא לנו איש עברי וגו'. ולא כפר אלא אמר (סס מ) כי גנב גנבתי מארץ העברים. נקבר בארצו מנין שנא' (יוסף כד) ואת עצמות יוסף אשר העלו מארץ מצרים קברו בשכם. את שלא הודית בארצך אין אתה נקבר בארצך. כיצד בנות יתרו אומרות (שמות ב) איש מצרי הצילנו מיד הרועים. והוא שומע ושותק לפיכך לא יקבר בארצו כי לא תעבור את הירדן

מתנות בהונה

מלך: בודע בהקס וזכוע נטוים: ארכי ממעלס: שהיה בלרכי שלו. כצית ממעלתו: השיבני על דברי גרסונו: חטייה חטא שלי שחטאתי לפניך: בקומפין נשום ופנטויה ששוחקון בו ומחזיקין חותם בו כדי מתחזקס גדלים: הפגן תלויס שנה כחשלו נקראו פנין כמד"ל בתלכה הנטס פניה: עמק כמלך. דרשו חז"ל שכושו כולס בעלס חתח כמנויך חכרסס עליכס: וזייט לא תקרי ועיין בצרהשית רכס פרשס כ"ס

מלאך זה יותר כרוי: בדין ביהמיוס יוד"ל כתיב סכוס סס זי רחמים וכניקוד אלהים מלת סדין ועיין בהכמ"ל בפ' זי דבר כ'. דיכור כולס לשון חוק ודין כמד"ל דבר כליש חושי סלדין חתנו קשות: אמר לוי משגדלת. כתחנה ייטור סול-זי כמו ד"ל ודוק: רבש"ע: אלה כתנות דכס כתנות לשון יהל דכרוי: שומע ותק. ומכתמול גס נכניו סיו מחזיקים אותו כליש מלכי וכיס לו לומס עכ"ל חכ"ל ילל מלה יפשו

ולמהזיקו המכונים איש אשר ישכב עם עמאה — ה' יטהרו במהרה אמן. [משנת תק"ס ל' וע"י לעיל בדרוש לשה"ג תקפ"ט ל' ד"ה זאת וכו']:

[פ' אחרי'] **ובא** אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדיו הבד אשר לבש בבואו אל הקדש והביחם שם ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו וילא ופשה את עולתו ואת עולת העם. יאמר עפ"י מ"ש ח"ה הגם שהבדירות הוא ממעלות הרמות מ"מ יותר מזה הוא ההתחברות עם עובדי ה' להורותם הדרך ילכו בה וזכותם יהי' תלוי בו והאריך מאוד בזה בדוכתי טובי — ומ"מ כי נשער הפרישות שיהי' להלכו בפניו ואכלו בלבו פי' מ"מ לבבו יהי' בודד להי' רק בפניו יסביר להם פנים כדי שיקובלו דבריו. והנה להיות כי הבה"ג יהי' מפרישי' ז' ימים קודם יום הקדוש הזה והיי' מחבורד בהם, אמר לו שלא ירבה לעשות כן כל ימות השנה כי יותר טוב לו ללמוד דעת את העם בדכתי' יורו משפטיך ליעקב. והו' אחר תשלוש עבודת יהי"כ אמר ומעשה ובה אהרן אל אהל מועד הוא בית המדרש ופשט בגדיו הבד הבדירות אשר לבש בבואו אל הקדש שהי' פרוש ז' ימים עכשיו יפשוט אותן הבגדים פי' לא ישחמש במדה הריא, רק והביחם שם ע"ד שבגדי הבדירות יהי' מונחים בקודש עד שנה הבאה אבל לא בשארית השנה. ואמר עוד ורחץ בשרו במים במקום קדוש פי' במקום שהי' לו להיות קדוש ופרוש חלק זה ירחץ בשרו במי התורה, ותפש כינוי מים שמרמו בו שימשך לב שומעיו כי חלק התורה הממשך לב נקרא מים כירוש, וגם רמו אל ההכנעה כעובדא דאהרן אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. ואמר ולבש את בגדיו הוא ככל מהי' דאכלו בלבו מ"מ יתלבש בבגדי ההלכות בפניו וילא ופשה פולתו ועולת העם פולתו מלשון עליית המדרגה כי בלי ספק יעלה מעלה מעלה הוא ועמו. ואמר וכפר בעדו ובעד העם כי הוא ראוי להגן על כל העולם כלה ועוד זאת חלב החטאת יקטיר המזבחה פי' החטאת היוצרת גדול הוא מקטיר המזבחה פי' העבירה היוצרת גדולה המכונה חלב החטאת גם אותה מכנים לקדושה כי עוונותיהם יעשו זכויות, ע"כ אזהרה להגן. ועתה מזהיר העם שהמה ישמעו לו כי זולת זה אסור לומר דבר שלא נשמע, ע"כ מזהיר ואמר והמשלח השפיר לעוזל פי' בעלי החטא הגורמי' בעלם לשליחת השפיר המה ישמעו לקול מוריהם לעובד, וזהו יכבס בגדיו ע"ד אס תכבסי בנתר. ורחץ בשרו במים של תורה ככל אשר יורוהו הכהן — ואח"כ יבוא אל המזבחה הקדושה מקום שבעלי תשובה עומדי'. [משנת תק"ס לפ"ק]:

איש כי יגיד ליד חיה או עוף, ר"ל שלמוד הלכות כמו שדרשו רז"ל [עירובין כ"ד:]: על לא ימרוך רמי' לידו, ושפך את דמו ר"ל שנתיגע הרבה בתלמוד תורה ע"ד שדרשו שחורות כעורב שהשחיר עלמו ונעשה על בניו אכזרי כעורב על ד"ת [עירובין כ"ב:]: מ"מ בכל זאת לא יתגאה חיו כעובדא דראב"ש שבא ממגדל עדר [תענית כ"ג:], אלא וקסו בעפר ר"ל נפשו כעפר לכל תהיה. [משנת תקפ"ב לפ"ק]:

[פ' קדושים] **קדושים** תהיו לאלקים כי קדוש אני ה' איש אמו ואביו תיראו — ואח"כ כל הפרשה מאריך במלות שגופי תורה תלוי בהם ובסוף שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו ומקיים בסוף והתקדשתם והייתם קדושים — הענין ב' מיני קדושה ופרישות אי' לפרוש מן העולם ותאותיו להבין עלמו לקבל עול

לא שליח של עלמו להנחת ממון או כבוד, ובמה יודע איפה כונתו כי האדם יראה לעינים, נאמר כי על אי' משני פנים אפשר שיתכוון לכבוד עלמו, או שמתכבד בכבוד השומעים הנהנים מקול דברו בחי' תורה ופשוטי מקראות, וזה לא יזייר על הרוב בי' בהולכי נתיבות מעיר לעיר ומתקבלי' דבריו על לב השומעי' כדיוטגמא חדשה, אבל היושב בעירו על הרוב מאניס שמוע כדיוטגמא ישנה שאינס סופינס, וזאת שנית גם כי לא ישמחו לקרלת דבריו מ"מ כיון שאומר להם הם מקבלי' דבריו ונחת רוח לפניו שאמר ונעשה רלונו ומקרא מלא דבר הכתוב לרלונו לפני ה' ואחז"ל כופי' אותו עד שיאמר רונה אני הרי לפיך שתחלתו באונס ואפי' כיון שקופו ברלון עכ"פ אומר הקב"ה נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רלוני, אי"כ הי"ג. אך בהעדר שני אלו שאינס סופינס לשמוע דבריו וגם לא עושי' רלונו אי"כ ע"כ מיראת ה' עמד לבשר לרק בקהל רב. והנה הגפן פורי' הוא המוליא יינו לרוב בלי סרת ופמל משאי"כ הזית הוא ההיפך מזה כאשר כתבנו במקום אחר. וזהו פי' הפסוק שהתחלנו בו בהקד"י כי התורה ולומדי' נקראי' לפעמי' בשם אשה ובדכתי' אשת חיל מי ימלא ומקיים שם ורחוק מפנינים מכרה ולמדו מזה [סוטה ד':]: שמתור ת"ה קודם לכה"ג ע"ה דכתיב ורחוק מפנינים מכה"ג שכלם לפני ולפנים, הרי קמן שיקראו הת"ח אשה, וזהו אשתך כגפן פוריה פי' הת"ח שבעירך כשהוא ממהר לתת יין תורתו בקהל עם והנה הוא בירכתי ביתך אינו סובב זעיר לעיר ואי"כ ע"כ אינו עושה כדי שיהנו מדבריו כי סתמא דמלתא כבר נחשב לבני עירו כדיוטגמא ישנה, וגם בניך המה השומעי' המה כשתלי' זתים סביב לשולחתיך אחר כמה כתישות והביטות ומי יתן ויתנו שמנס לשמוע לקול השופט ואי"כ אין לו נחת רוח כמה שנעשה רלונו כי אינס עושי' רלונו, אי"כ כי כן אס כן הוא אזי יבורך בלבבו לאמר זהו גבר ירא ה' באמת כי מלאך ה' כבאות הוא. [משנת תק"ס לפ"ק].

[פ' מצורע] **זאת** תורת היוז ואשר תלא ממנו שכבת זרע לטמאה בזה, והדוה בדתה והזב את זוכו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם עמאה. יאמר כי הלומד תורה ורודף אחר מותרי העולם הרי היא להוסיף לו טומאה על טומאתו, ונמשל לאשה נדה שחורת ורואה בתוך ימי נדתה וכן הזב שחוזר וסותר ימי נקי' שלו, כן הלומד תורה בתוך ימי טומאתו בזממת חלאת הפה"ו, והנה יש בחי' זכר הלומד עם אחרים והמקבלים הם בחי' נקבה, ועוד שלישי' המה מחזיקי' העוסקים בעשי' ומספיקים ללימוד תורה וחושבי' להכנות עיי' האיש, והנה הוא מוסיף להם עומאה על טומאתו והנה העשי' נמשל לאשה זרה ככרי' אשה נדה והבא עלי' טומאתה עליו אס לא יהי' מתקן מעלילו, וכבוא אל המכוון בעוה"י, כבר כי במקום אחר כי הזב הוא כינוי לבעלי המותרות המקיא' מותרי העשי', כרובם כן חטאו. ואמר זאת תורת הזב זאת תורתו של בעלי המותרות גם כי ילמוד תורה וגם כי תלא ממנו ש"ז ללמד את אחרים ויכונה ש"ז כי כל המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו, ברם הכא להיותו זב הרי הכל לטמאה בזה למוד תורתו ולמדה הוא להוסיף לו טומאה, והרי הוא כדוה בדתה כאשה שכבר היא בדתה וקודם טהרה מטומאה הראשונה חוזרת להיות דוה, והזב את זוכו כמי שהוא חוזר להיות זב על זכו הראשון, כן האיש הזה הלומד תורה בטומאתו טרם יעשה תשובה, ואמר לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם עמאה, פי' שזה הספקד יזיק להרב המכונה זכר ולתלמידיו המכונים נקבה

ו א וידבר יהוה אל-משה לאמר: א ומליל יי עם משה
 למימר: ב פקד ית אהרן
 וית בְּנוֹהֵי לְמִימַר דָּא
 ב צו את-אהרן ואת-בניו לאמר

שפתי חכמים

א פירש רש"י בגמרא שיהא מהיר זורח. ואם תאמר ולמה לא פירש רש"י זה לעיל אקרא דפרשת תצוה. ויש לומר דהזירח בא משום שצריך אומנות יתירה לגרגרו כראש הזית ולכותשו במכתשת שיהיה בלא שמרים: ב מדכתיב צו את יהושע וחזקתו ואמצתו זהו זירח, ולדורות כתיב בפרשת אמור צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגוי מערב עד בקר לפני ה' תמיד חקת עולם לדורותיכם הרי לדורות, מיד כתיב בפרשת בהעלותך ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה גרותיה כאשר צוה ה' וגוי זהו מיד: ג כלומר דוקא במקום שיש חסרון כיס צריך לכתוב צו לזירח אבל במקום שאין בו חסרון

רש"י

(ב) צו את אהרן. אין זו אלא א לשון זירח מיד ולדורות ב אר"ש ציור לרין שפסוק לזרז במקום ג שיש צו חסרון כיס (מ"כ):

וגוי מערב עד בקר לפני ה' תמיד חקת עולם לדורותיכם הרי לדורות, מיד כתיב בפרשת בהעלותך ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה גרותיה כאשר צוה ה' וגוי זהו מיד: ג כלומר דוקא במקום שיש חסרון כיס צריך לכתוב צו לזירח אבל במקום שאין בו חסרון

רמב"ן

ב. אמר הכתוב בפרשת ויקרא (לעיל א ב) דבר אל בני ישראל, כי שם יצוה בהבאת הקרבנות, וישאל מביאים אותם, וכאן אמר "צו את אהרן", כי ידבר במעשה הקרבנות, והכהנים יעשו אותם: וכתב רש"י אין צו אלא זרוז מיד ולדורות. אמר רבי שמעון ביותר היה צריך הכתוב לזרוז במקום

בעל הטורים

(ב) צו את אהרן. מה כתיב לעיל מיניה לאשמה נה לו אם אהרן לומר שיהיו זרמין נמורה ומלות ששגגת חלמוד עולה זדון: משה לאמר צו את. ס"מ מורה לזה אומס שיעסקו נמורה:

רשב"ם

(ב) צו את אהרן. זאת תורת העולה. כל הקרבנות האמורים בפרשת ויקרא חזר וגומר כל דיניהם:

07/08/2018 11:44

אור החיים

ב. צו את אהרן. אמרו ז"ל נמורה ומלות ששגגת חלמוד עולה זדון: משה לאמר צו את. ס"מ מורה לזה אומס שיעסקו נמורה: (ט.) אין זו אלא זירח מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ציור לרין הכתוב לזרוז כל מקום שיש צו חסרון כיס, עד כאן, הנה לתנא קמא יש כאן זירח, לזד מה שגדלו פרטי דיני העולה זלילה, מה שאין משפט דומה לה בכל הקרבנות, לזה זרוז מיד פירוש לאותו זמן יתנהג, כמו שלמדו נמורה כהנים מפרשת נרות דכתיב (להלן דה ג) לו את בני ישראל ויקחו אליך וגוי וכתיב (נמדנר ח ג) ויעש כן אהרן, לדורות, פירוש שיתנהגו משפטי העולה ככתבן לדורות, שאלמרו ז"ל (פסיקתא פסוק את קרבני לממי נמדנר כה ג) וז"ל לפי שהיו ישראל אומרים לשעבר היו המסעות

בלי יקר

(ב) צו את אהרן ואת בניו לאמר. אין צו אלא זירח מיד ולדורות א"ר שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס, אין זירח כי אם במקום עצלה וכתיב (משלי יט טו) עצלה תפיל תרדמה וכתיב (שם טו ט) עד מתי עצל תשכב, וכאן הוא מצוה שיתעסק ביקידת אש כל הלילה עד הבקר ויש לחוש שמצד העצלה המצויה באדם יבא לידי תרדמה ויקלקל הקרבן על כן הוא צריך זירח ודוגמא לזה פירש הרא"ם בענין חסרון כיס, שאיכא צער טובא ביקידת האש כל הלילה יותר מצערו של חסרון כיס. ומכאן למדו רז"ל (שבת כ.) לומר שסתם כהנים זריזים הם כי הכתוב

סניף המצות למהר"ם האגוז ז"ל

בפרשת צו יש בה י"ח מצות. תשע עשין ותשע לארין

הפטרת ויקרא

פָּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל-עֵץ בּוֹ כִּי-גָאֵל יְהוָה יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר:

רד"ק

בכל תאכל. פצחו. ענינו הרמת קול, וזכר הרים לפי שעיקר בריאת הארץ ההרים שבה. יתפאר. כי תפארת האל יהיה בהוציא עמו מהגלות והעמים יפארוהו כזה, וכן אמר כרש כל ממלכות הארץ נתן לי ה'.

רש"י

ונמדנר גם עתה שונה אלי. (בג) פצחו. לי פסחון פה.

א וידבר ומליל יי עם משה למימר: ב פקיד ית אהרן וית בנוי למימר דא אורייתא

אור החיים

נוהגים והתמידין נוהגים, פסקו המסעות פסקו התמידין, עד כאן:

הרי שיש מקום לטעות שלא תנהוג לדורות, וחסרון כיס שאומר רבי שמעון רבו צו הפירושים, יש אומרים לאו דוקא חסרון כיס, אלא הוא הדין ריבוי הנער, ויש אומרים כי היה בטל ממלאכתו כל הלילה, והוא חסרון כיס, ויש אומרים חסרון כיס הוא לישראל, שאצרי עולה נשפין על המונח ואינם נהנין מהם, ויש אומרים חסרון כיס לכהן, שהוא ירצה להקריב קרבנות אחרים שיש לו זכות בהם, מה שאין כן העולה שכולה כליל ואין לו צה אלא העור, וכל הדברים רחוקים צעני:

ואורי נראה שהוא על התמדת עניי שאמרו ז"ל (יומא מה.) ג' מערכות של אש היו שם וכו', שלישי אף עליה כלום, אלא לקיים אש תמיד תוקד וגו' עד כאן, על פרט זה אמר חסרון כיס פירוש ללא דבר, שאין צו אחד מהקרבנות, אלא שמהיה האש אוכלת עניי כל הלילה, וגם הם שיש ממון:

עוד נראה כי חסרון כיס הוא, ללא שמצות עולת תמיד עשה צה הכמוז דבר גדול, דכתיב (להלן פסוק ה) ובער עליה הכהן וגו' וערך עליה העולה, ותנו רבנן בתורת כהנים מנין שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד לומר עליה העולה עד כאן, ותניא בתוספתא דפסחים כל הקדשים שהקריבין קודם לתמיד של שחר וכו' פסולים וכו' עד כאן:

הא למדת אם אין עולה כל הנעשה קודם לה פסול, ומוזה ישתלשלו דברים רבים שיש בהם חסרון כיס, הרי שהציח כצב צן שנתו, ואם היה מקריבו קמוץ להבאחו היה כשר, וללא שאומרים לו עמוד (עד) שיקריב תמיד של שחר הרי זה הפסידו צשהיית שעה אחת, כי מונין שעות לקדשים, כדאיתא בפרק ב' דזבחים (כה:) וצפרק על אלו מומין (בבבא נט:):

ובן משכחת לה אם קמץ והקטייר קודם הרי זה פסול, גם משכחת לה שיהיה זמן שלא היה להם כצבים להקריב, בזמן שהיתה ירושלים צמזור ואין מציאות לעבודת בית אלהינו להקריב קרבן מהקרבנות הצאים משאר בעלי חיים, והמנחות והקטורת, ולריכין ישראל לתת ממון רב כצב ללא שאין מציאות להקריב עד שיקדים:

ובן תמאל (ב"ק פג:) שהיו משלשלין להם קופה מלאה דינרי זהב צעד כצב אחד, ואין לך חסרון כיס גדול מזה, ואולי שאם לא היה העיכוז הנזכר לא היו נותנים כל הפלגה כצב אחד בכל יום וצפרט מנכסי גבוה: דאמר. אין ידוע למי יאמרו, ואם לדורות, הרי דבר זה נשמע מאומרו לו, כמו שכתבנו בסמוך, ואם לומר לישראל כדי שיכינו העולה ומכשיריה ועני המערכה, הרי אמר וידבר ה' וגו' לאמר:

כלי יקר

זרום באמרו צו את אהרן ואת בניו לאמר, לדורות. שכולם יהיו מזורזים בעבודה ויעבירו שינה מעיניהם ותנומה מעפעפיהם ויתעסקו בעבודה כל הלילה עד הבוקר:

ובענין חסרון כיס האמור כאן רבו הדעות ואוסיף לקח טוב משלי, לפי שהעולה מכפר על הרהור הלב ומצינו בירושלמי (תרומוט פ"ח הלכה ד) מעשה בר' יוחנן דאבד ליה כוסיתיה ובעון מיניה אורייתא ולא ידע, אמרין ליה וכי מפני דאבדה כוסיתין אבדה דעתך אמר להו דעתא בלבא תליא ולבא בכיסא תליא מכאן ראיא שחסרון כיס יהולל חכם ויאבד לב מתנה אשר נתן לו אלהים לחשוב בחרושת עץ חיים והשיאו לבו לחשוב ולהרהר בעבירה, ואם לא עשה הכהן קרבן זה כמשפט צריך לעשות אחר והראשון בטל ואבד כך פירש בחזקוני, ועל ידי חסרון כיס זה יאבד דעתו ולבו ויבא לידי הרהור עבירה ואז לא יהיה גם הקרבן השני כפרה על הרהור שהרי הוא מצוה הבאה בעבירה ואיך יכפר על הרהור והרי הקרבן מוסיף לו הרהור עבירה ע"י חסרון כיס לפיכך הכהן צריך זירוז ביותר בקרבן העולה דווקא:

דבר אחר לפי שכל פרשה זו ציווי אל הכהנים לאמר לדורות, ללמדם זאת תורת העולה ותורת החטאת וכן כל תורת הקרבנות, והלימוד מסתמא הוא בחנם כמו שאמרו רז"ל (גדרים לו.) מה אני בחנם אף אתם בחנם, ועוד שהכהנים אינן עשירים כי אין להם חלק בארץ וארוחתו דבר יום ביומו מן שלחן גבוה, ומחמת חסרון כיס שבהם חיישינן שמא יאבדו דעתם התלויה בכיס על כן בא לזרוזם ואמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, היינו לאמר לדורות וללמדם זאת תורת העולה וכן כל זאת תורת הנאמרים בכל הפרשה, כי הכל תורת כהנים הוא ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי ב ז), על כן בא לזרוז לחזק לבם בתורת ה' ללמדם לדורות ושלא יקרה להם כדרך שקרה לרבי יוחנן שבעון מיניה אורייתא ולא ידע אלא כעין שנאמר (חגי ב יא) שאל נא את הכהנים תורה וגו' וכדשמאל דאמר לא אשתבש כהני (פסחים יז):

את אהרן ואת בניו. בכל סדר ויקרא לא הוזכר אהרן כי אם בני אהרן, ואמרו במדרש שרחקו הקב"ה בעבור עון העגל ומשה קרבו בתפלתו ואמר בור שנואה ומימיה חביבין כו' כדאיתא בילקוט (צו רמז תעט) וטעמו של דבר כי כל הקרבנות של פרשת ויקרא מדברים על הרוב מאותן הקרבנות הבאים על החטא ואילו לא חטאו בעגל לא היו צריכים לאותן קרבנות כלל כמו שנאמר (ירמיה ז כב) כי לא דברתי את אבותיכם

זאת תורת העולה הוא העלה על מוקדה על-המזבח כל-הלילה

10/02/2018

תולדות אהרן זאת תורת זבחים כז: סח: סט: פד: קג: מנחות ז: כו: מט: נדה מ: הוא העולה, יומא לג: מה: סנהדרין לד: הוריות ג: זבחים כז: פג: פד: תמורה יד: כל הלילה, יומא כ: מה: זבחים פו: כל הלילה עד הבקר. מגילה כא: חגיגה י: זבחים פו:

שפתי חכמים

רש"י

זאת תורת העלה וגו'. הרי הענין הזה צל ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר ד כל הלילה וללמד על הפסולין איזה אס עלה ירד ואיזה אס עלה לא ירד שכל תורה לרבות הוא צל לומר תורה אחת לכל העולים ואפילו פסולין שאס עלו ה לא ירדו: הוא העולה. למעט את הרוצע ואת הנרצע וכיוצא בהן

כיס אינו צריך לכתוב צו אפילו אם הוא זירח מיד ולדורות ורבי שמעון פליג. והא דכתיב הכא צו אף על פי שאין כאן חסרון כיס יש לומר כיון שאין הכהנים נהנים מן העולה אלא מעור העולה והיא גם היא אינה נלקחת אלא לכהן המקריב אותה משום הכי נקראת גם כן חסרון כיס. והרא"ם כתב שרבי שמעון לא בא לחלוק על דברי תנא קמא אלא להוסיף בא ואמר שהסבה היותר גדולה שאמר הכתוב לשון צווי אינה אלא מפני שיש בה חסרון כיס אבל כשאין בה חסרון כיס לא תבא עליו מלת צו והוא הדין אם אין בה זירח מיד ולדורות אף על פי שיש שם חסרון כיס לא תבא עליו

מלת צו וכו' עיין שם כי האריך. והא דכתיב צו את בני ישראל גבי חילוק של ארץ ישראל אף על פי שאין שם חסרון כיס יש לומר דכיון וכל ישראל היו שרין לענין כיבוש הארץ ושבת אחד לקח חלק יותר גדול משל חבירו יש שלקח חלקו בהרים ויש שלקח במישור נקרא נמי בצד מה חסרון כיס ודוק. והרא"ם פירש כל הענין בפירוש אחר עיין עליו ואתה תבחר: ד פירוש הוכחתו מסיפא דקרא דכתיב ביה כל הלילה עד הבקר הוא דקריקיי: ה משום שהמזבח מקדש אותן וכתיב בתריה היא העולה למעט דמשמע היא ולא אחרת ופירש רש"י

רמב"ן

אבן עזרא

(ב) היא העולה. נקראת כן בעצור שהיא עולה כלה על המזבח וככאן רמז שלא יעלה עולה זלילה רק היא תהיה על מוקדה כל הלילה. וה"ל מוקדה נוסף

הדבר לדורות יאמר בהן צו, ובשאר הפרשיות יאמר דבר אל בני ישראל או אמור להם, ובא רבי שמעון לחלוק ולומר שפעמים יבא הלשון הזה בדבר שאינו מיד ולדורות בעבור שיש בו חסרון כיס, כגון הצואה

האמורה בשמן המאור (להלן כד ב), וכגון שאמר הכתוב (במדבר לה ב) צו את בני ישראל ונתנו ללוים ערים לשבת. ויתכן שנאמר שיש בצו זה חסרון כיס לכהנים בעבור "זה קרבן אהרן ובניו" (פסוק יג) הנמשך בצואה זו. אבל בתחלת ספרי (נשא א) בענין מחלוקת היא שנויה שם:

זאת תורת העולה. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואברים שהוא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולים איזה מהם אס עלה ירד ואיזה מהם אס עלה לא ירד. שכל "תורת" לרבות הוא, תורה אחת

בעל הפורים

ספורנו

(ב) צו את אהרן. זאת תורת העולה. אחר שהגיד מעשה הקרבנות אמר התורה הראויה לכל אחד ואחד, אשר בה רמז חלק עיוני בהם. ואין ספק כי יש הבדל רב בין בני אל חי

זאת תורה העולה הוא העולה. לו כל העוסק נמורה עולה כאלו הקריב עולה. הקרבנות נקראים אשה והמורה נקראת אש שנת הלא כה דברי באש. מימינו אש דת למו. אומיות תלמוד. הקרבנות

רשב"ם

הוא העולה. הנקטרת ביום. כדכתיב ביום זבחתם ביום הקריבו את זבחו: כל הלילה. תגמר הקטרתה:

כלי יקר

אור החיים

ואו"י כי צויה עליו שיאמר לאהרן דרשות הרמזות במכתב אלהים, והדקדוקים אשר ירחין להם הכתוב, כי הפסוק הוא כחזון הסמוס, ומה שתמצא שדרשו רבותינו ז"ל אינו אלא לפי מה שקדם אליהם מההלכות שנאמרו למשה נסיי, ואותם צויה ה' לאמר לאהרן:

ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח. ואמרו המפרשים דווקא ביום הוציאי אותם קודם שחטאו בעגל לא צויתים על דברי עולה וזבח אבל אחר שחטאו בעגל צויתים על משכן וקרבנות כי היו צריכין אז לכפרות, ולפי שאהרן שעשה העגל היה סבה אל הקרבנות על כן נתרחק מעשייתם כי אין קטיגור נעשה סניגור עד שקרבו משה בתפלתו ואמר לעצים חלקת כבוד בשביל בניהם כדתנן (תמיד כט). כל העצים כשרים למערכה חרץ משל זית וגפן וכו', והוא לפי שמקריבים על המזבח יין ושמן התולדות על כן ניצולו העצים שהם אביהם שלא יושפרו

או ירצה לרד שהכשיר עולים על המזבח, הגם שנפסלו כאמור בדבריהם (נמורה כהניס) צפירוש הכתוב, לזה צויה שיאמר להם שישתדלו לבל יעלו מן הפסולין, דראותם כי אינם יורדין יתשצו כי אין קפידה כל כך בעלייתם ולא יתנו עליהם לבל לשומרם לבל יעלו, לזה צויה לאמר להם, שישמרו שלא תעלה אלא תורת העולה.

מיהו דלחך ודאי קשירה ממש ה', שהרי לא היו שם אחרים שיאחזוהו, ואזנהם כיון שהיה עסוק צדיו בשמיטתו, לא היה יכול לאחוז צדיו: (נז) ועקדו בו' והעריך את האש בו' והעריך אותו בו'. הנה סדר המקרא וערך את העלים ואח"כ ועקד וישם בו' (וכן הוא ודאי בסדר התמיד עריכת העלים שהוא סידור המערכה קודם הרבה לעקידת התמיד, וסדור המערכה חתן צפ"ג דתמיד והעקדה צפ"ד, וצפ"ג שם חתן זה שזכה בשמיטתו מושכו לבית המטבחים, לשון מושכו משמע ודאי שלא היה עמיד עדיין ומהלך בגלגלו, שאם היה קשור לא היה נמשך אחריו והיה צריך לישאטו, ולפי' הרמב"ם שלא היו קשרין אותו כלל רק אוחזין צדו ורגלו, א"כ ה' זה כשהוא כבר על גבי המטבחים בשעת שמיטה ממש ולא קודם). ומ"ש כאן תחלה קשר ידיו ורגליו ועקדו, נראה שהוא ליישב

(נז) ועקדו על גבי המזבח, והעריך (טז) את האש ואת העצים, והעריך אותו עליהם, (ח) ונתן רגלו עליו פדרף שאדם עושה בשעה ששוחט את הבקמה (מא) פדי שלא תבעט, (מב) ואמץ את זרועו ואת שתי ארבוותיו עליו. (מג) ושלה את ידו ולקח את המאכלת, שנאמר [שם, י]. וישלה אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשהט את בנו, (מד) וככהן גדול (מה) הגיש את מנחתו ונספו. והקדוש ברוך הוא ה' (מו) יושב ורואה לאב שעוקד ולבן שהיה נעקד בכל לב, (מז) ושלה ידו

היתה מוזמנת אללו, והורך לשלוח (לפשוט) ידו לקחתה ממקום אשר הטמינה שם, שאל"כ הול"ל ויקח את המאכלת למה לי למכתב וישלח את ידו: (מז) וככהן גדול הגיש בו'. הא דנקט כהן גדול י"ל שרומז למ"ש צפסיקתא שם שאמר אזנהם לפני הקב"ה וכי אני כהן והלא שם בן כהן גדול וא"ל הקב"ה אחת תמורתו ותליפין שלו שבעשית כהן גדול תחמיו, (ועיין נדרים ל:), ומשמע שאו כל שהיו משמשין בדורם צכהונה היו נקראים כהנים גדולים, (ועיין באגדה בראשית ר"פ מ"ג) וכן בירושלמי פ"ק דמגלה ריש הלכה י"א אמרו על עגדי עשו החמודות שהיה משמש צכהונה גדולה. וצ"ח רענן כאן כחז שמפני שכשהיה שוחט את יחחק בנו היה אזנהם נעשה אונן עליו והיה אסור להקריבו עוד לכן עשאו כהן גדול שכהן גדול מקריב אונן ע"ש. ואין

כיון דצפ"ג דצבחים [מה] תמרינן דלמא אונן שרי בצמה, ופשיטא שכל אלו המזבחות דין צמה היה להם. גם צעיקר הדבר אם שיך צכאן איניות הדבר ז"ע, דכיון דלצלות ודאי לא היה כאן וכמו בצרוגי סנהדרין דמתן סנהדרין [מ:]: דאין קרוביהן מתאכלין עליהם שנהרגין בדין תורה, וכל שכן כאן שזוהו ה' על זה, ואע"פ ששינוי שם אבל אוננין שאין איניות אלא בלב, נראה ודאי דהיינו איניות דרבנן, אבל איניות דאורייתא אינה שייכא כי אם במקום שיש אצלות ויא, וכמו שנראה מלשון הרמב"ם צפ"ג מה' צ"ח מקדש, ולפ"ד הרמב"ן צפ"ד ה' התורה פ' שמיני ע"פ התורה כהנים שהוראת שעה היה צמיחת בני אהרן להחשיבם כצרוגי סנהדרין שצאין ושאלין בשלום בו', א"כ ממה שנהגה בהן דין איניות דאורייתא, שלכן שרפו שעיר החטאת, מוכרח שנהגו איניות דאורייתא בצרוגי סנהדרין ע"ש, (ולפי מ"ש הריקאנטי" כהן שהעקדה היה צוהכ"פ, א"כ מקום לומר שלכן אמר ככהן גדול, דוגמת כהן גדול העובד צוהכ"פ שכל עבודתו שבו צוה אונן כשרות אלא בו, עיין ברו"ה ורמב"ן ריש יומא). אלא שבאמת אין דבר זה מוסכם שהעקדה היה צוהכ"פ, כי באגדה דויקרא פכ"ט אמרו על תשרי ירחא דשזעמא שבו נשבע לאברהם אבינו, משמע שצדאש תשרי היה העקדה שאו נשבע לאברהם אבינו, אבל באגדה דשמות פט"ו אמרו שהעקדה היה (צפסת) [צניסן] ע"ש: (מח) הגיש מנחתו ונספו. הכין המנחה והנסך שיהיה מוכן לו להקריבו לאחר העולה [זית רענן], ומקום לפרש שעל יחחק עצמו קאמר שהיה נחשב כעולה עם המנחה והנסך (ועיין מש"ל פכ"ט אות ע'), וכן נראה שהרי לא נזכר כאן בתורה כלל שהכין מנחה ונסך: (מז) יושב ורואה בו' בב"ב לב בו' ומא"כ השרת צועקים בו'. כלומר הקב"ה היה רואה זה צנחת רוח לפניו ית' שאברהם ויחחק עושים רצונו בכל לב בשמחה (וגם כיון שהיה ברצונו ית' למונעו מהשמיטה, לכן לא היה מקום כלל לעורר רחמים כפכול, כעין מ"ש באגדה בראשית ס"פ ל"א כשצא לשוחטו לא יכול לראות בצערו אלא מיד נזות אל משלח ידו בו'), אבל מלאכי השרת שלא היה גלוי לפנים שרצונו ית' רק לנסיון (וגם לא ידעו מהשמות לב אברהם ויחחק שעושים זה בשמחה), לכן נעקו חוצה שנתגוללו רחמיהם על זערים של אברהם ויחחק. ועיין ביאור הגר"א או"מ ס"ס ק"א: (מ) וישלה ידו ליצוא את המאכלת

קושיית האגדה דבראשית והפסיקתא ויחחק היכן היה כשנה המזבח וערך העלים, ולמה לא סייע בהן, (ובילקוט שניהם מצאין את האבנים האש והעלים בו'), לכן מפרש שקשרו תחלה ע"פ צקשת יחחק, לכן לא היה יכול לסייעו (ולא הוכיר הקשירה קודם בנין המזבח, ש"ל דהפ"ה לא קשיא לי על הבנין צמזמא שלא סייעו יחחק, כי י"ל כיון שהיה טעון משא העלים על גבו לא היה יכול לסייע, אבל צעריכת העלים, כיון שפרק משאו מעל גביו, היה יכול לסייע, לכן מפרש שקשרו תחלה (ופי' ועקד את יחחק בנו שכבר עקדו), ומ"ש כאן והעריך אותו עליהם הוא פי' וישם אותו על המזבח שהעריכו ושמו בסדר הגארות: (טז) את האש ואת העצים. כאן לא נזכר במקרא עריכת האש כלל (וי"ל לפשוטו, שלאחר שמיטה כשהי' מתחיל להקריבו היה אז דעתו לערוך האש), רק דס"ל שעשה כסדר ודין הקרבן דכתיב ונתנו וגו' אש על המזבח וערכו עלים על האש, ודרשין בתורת כהנים עלים על האש ולא אש על העלים: (נ) ונתן רגליו עליו. היינו כדמפרש ואזיל להלן את ארכובותיו בו'. וגרסינן כאן רגליו לשון רבים, וכן הוא בשוחר טוב סוף מומור כ' (והוא מועתק שם מלשון הפר"ה): (מא) בדי שלא תבעט. שוחר טוב אין מסיים זה, וכאן דגרס ל', אין לו מוצן, שהרי כבר אמר שקשר ליחחק ידיו ורגליו משום פשיעותא דהיינו שלא יבעט וכמ"ל אות ל"ה בשם התנא דבי אלי', וצריך לדחוק דתרחי עבד קשרו וגם נתן רגלו עליו שלא יבעט שהנפש חלופה (ובפרט לפמ"ל אות ל"ד בשם הראש"ד שצקשית צ' ידים וצ' רגלים יכול לפרנס): (מב) ואמץ את זרועו ואת שתי ארבוותיו עליו. שוחר טוב שם לא הזכיר זה, ולגירסא דהכא צריך לדחוק דהאי צ' ארכובותיו והוא פי' ונתן רגליו עליו כמש"ל, ויקשה למה הזכירו צ' פעמים, ואם נמחקו תיבת שמי י"ל דגרסינן ואת ארכובותיו לשון יחיד ולעיל גרסינן את רגלו ג"כ לשון יחיד, וקאי חדא על רגל ימין וחדא על רגל שמאל, וכל זה מצאנו לשון וישם אותו שפירשו והעריך אותו וסדרו בסדר ערוך כמש"ל סוף אות ל"ח ומפרש ואזיל הסדר, כלומר שלא הפיל אברהם דבר מכל מה שעושים לקרבן, ולא מנעוהו רחמי אב מאומה: (מג) וישלה את ידו ויקח בו'. מזה סיוע למ"ל אות כ"ד שהמאכלת טמן צדו (ואח"כ כשנה המזבח וערך העלים הטמינה שם באיו מקום מנוסה מהעין) שלא יראנה יחחק, ולא

הוספות הרד"ל [יא] ולא עוד אלא דכאן לא מסתברא שיהיה שייך אף איניות דרבנן, שאדרבא שמחה היה להם ששיין לעשות רצון קונם, וכמ"ש באגדה שהובאה בילקוט אברהם דומה כמי שעשה חתנות לבנו ויחחק דומה כמי שעשה חופה לעצמו, ובפרסם הגדול לרש"י [נ"ז ריש ע"א] הביא אגדה שאמר יחחק שירה כשנעקד ע"ג המזבח, וז"ש יחחק ירגן (כמ"ש וירא כל העם ויראו שנתקבלו קרבנותיהם וזכו לגילוי שכינה וכן יחחק כמ"ש באגדה):

פרקי אבות

פְּעוֹרְכֵי תְּדִינִין וּבְשִׁיהֵיו בְּעַלְי הַדִּין עוֹמְדִים לְפָנֶיהָ יְהִיו בְּעֵינֶיהָ
כְּרָשָׁעִים וּכְשֹׁנְפָטִים מִלְּפָנֶיהָ יְהִיו בְּעֵינֶיהָ כְּזֹפְאִין כְּשֶׁקְבָלוּ
עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין: ט שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח אָמַר הוּי מְרֵבָה לְחַקוֹר
אֶת הָעֵדִים וְהוּי זָהִיר בְּדַבְרֵיהָ שְׂמָא מֵתוֹכֶם יִלְמְדוּ לְשֶׁקֶר:
י שְׂמַעְיָה וְאַבְטַלְיֹן קָבְלוּ מֵהֶם. שְׂמַעְיָה אָמַר אֱהָב אֶת
הַמְּלָאכָה וּשְׂנֵא אֶת הַרְבֵּנוֹת וְאַל תִּתְּוֶדַע לְרֵשׁוֹת: יא אַבְטַלְיֹן
אָמַר חֲכָמִים הִזְהָרוּ בְּדַבְרֵיכֶם שְׂמָא תַחֲזִבוּ חוֹבַת גְּלוּת וְתִגְלוּ
לְמָקוֹם מֵיַם הָרַעִים וַיִּשְׁתּוּ הַתְּלַמִּידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וַיִּמְזוּ
וַיִּמְצְאוּ שֵׁם שְׂמַיִם מִתְּחִלָּה: יב הֵלֵל וְשִׂמְאִי קָבְלוּ מֵהֶם. הֵלֵל
אָמַר הוּי מִתְּלַמִּידָיו שֶׁל אֶהְרֹן אֱהָב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם אֱהָב
אֶת הַפְּרִיָּוֹת וּמִקְרָבֵן לְתוֹרָה: יג הוּא הָיָה אָמַר נָגִיד שְׂמָא
אָבֵר שְׂמָה וְדָלָא מוֹסִיף יֶסֶף וְדָלָא יִלְיָף קַטְלָא חֵיב וְדָא שְׂתַּמְשׁ
בְּתַנְּא חֵלְהָ: יד הוּא הָיָה אָמַר אִם אֵין אֲנִי דִי מִי דִי וּכְשִׁאֲנִי
לְעַצְמִי

פי הגר"א

אלו עורכי הדינין: וכשיהיו כו'. כמיש (שמות כ"ג ו') לא תטה משפט אבונך בריבו ואמרו
במכילתא אביון כמצות שהוא רשע וזחשוב שוראי מדבר שקר ועם חביריו האמת: וכשנפטרים כמשיל
בצדק תשפוט כו': ט הוי כו': כמיש (דברים י"ג ט"ו) ודרשת כו'. ומראורייתא אחר דיני כו':
והוי זהיר כו'. שנאמר (שמות כ"ג) מדבר שקר תרחק מן הגורם: י אהוב את כו'. כשם שהתורה
ניתנה בכרית כו' שנאמר (שמות כ' ט') ששת ימים תעבוד ועשית כו'. אדרינ. ואמרו (ז"ח ברא'
דף ה') כבר קדמך יוצרך שנאי ויכל אלהי וגוי ואמרינן בסי'א דקידושין (ל' ב') ראה חיים עם כו'.
חייב ללמדו אומנות כו' ואמרינן (בי"ט ל' ב') והורעת אותם זה בית חייהם: ושנאמי כו'. כמיש
(פסחים פ"ז ב') או לרבנות שמקברת כו' ולמדו מיוסף ואמרו באגדה נואף אשה חסר לב זה המקבל
הרבנות: ואל כו'. כמיש (משלי כ"ח) לעלוקה שתי כו' זה חמוניה והרשות ואמרי' חתק מעליה
כו' ועיין בפ"ק דע"ז (י"ז א'): יא חכמים הזהרו כו'. כמו שנוהרה התורה בדבדי' כמיש (סנהדרין
ל"ח ב') כל מקום שסקרו המינים חשובתן בצידן כו': יב הוי מתלמידיו של אהרן. כמיש (מלאכי
ג') בריתי היתה אהו החיים והשלום: אהב כו'. כמיש (תהלים ל"ד) בקש שלום ורדפהו בקשהו
ממקומך כו' וכמיש במשה רבינו (במדבר י"ד) וילך אל רתן ואבירם ואמרו (סנהדרין ק"א א')
מכאן כו' וישלח מלאכי' בחיי סיחון כו'. ואע"פ שאמר לו הקב"ה להלחם עמו: אהב שלום ורודף
שלום. בירושלמי פ"ב דסאי בקש שלום ורדפהו נקשהו ממקומך ורדפהו כמקום אחר וכמיש (ויקרא
י"ט) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה: וסקרבן לתורה. כמיש (בראשית י"ב ואח הנפש
סנהדרין צ"ט): יג נגד כו'. באדרינ' שלא יוציא לו שם במלכות ונותני' בו עיניה והורגים ונוטלים
ממונו ושם בספ"א אל התודע לרשות כו' ונטלו כל ממנו ע"ז נאמר טכרך רעהו כו' וכן אמרו
בגמרא: ודלא מוסיף יסף. אמרו בסוף תענית מן הלילה על היום. תקבריה אמה. לפי שנאמר
(ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה כו' שמים וארץ כו' ושמים נגד יום וארץ נגד לילה והוא
אמו כמיש (שירים א') בני אכוי כו' (איוב א') ערום יצאתי כו' אשוב שמה: ודלא יליף. כמישי
(דברים ד') השמר לך ושמוד נפשך כו' מלהיר כו': ודאשתמש כו'. כמיש בנדרים פ"ב ומה
בלשצר כו': יד אם אין כו'. כמיש (תהלים מ"א) אח לא פדה כו': וכשאני כו'. כמיש (איוב ט')
ומה יצדק אנוש אף בי אנוש כו' וביוצא הרבה: ואם לא כו' כמיש (סחלת פ"י) כל אשר תמצא

וקראם בשם אחים לפי שצריך שיהיו מדובקים, איש ברעהו ידובקו. ועל כן תפס החכם לשון יפה ולא אמר הכרחי, 47 שלא רצה לשנות דרך נעים זמירות, שיפה וטוב הכל ענין אחד. והתחיל להורות על המעשה ^{אוצר החכמה} ואמר כשמן הטוב (שם שם, ב), והנה דימה המעשה לשמן הטוב לפי שריחו נודף, וזאת היתה מדתו של אברהם אבינו שהיה שלם במעשיו, ויצא טבעו בכל העולם כלו, והיה דומה לצלוחית של פליטון (בראשית רבה לט, ב). ועל כן אמר לו הש"י לך מארצך ^{החיים} (בראשית יב, א) וכו', כדי שתפתח הצלוחית ויצא ריחה נודף בכל העולם. ועל כן תמצא שהעיד עליו הכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן (שם שם, ה), להורות שהיה שלם במעשה. והנה מדתו של אברהם, היא מדתו של אהרן, 48 ולא היה הפרש ביניהם כי אם שמונה בגדים שלבש אהרן. ועל כן הוסיף אהרן על אברהם במנין ח', זה רמ"ח, וזה רי"ן. 49 ועל כן אמר שיורד על הזקן זקן אהרן (תהלים קלג, ב) שהיה בו תוספת על העיון, המעשה, 50 ובו היה מתלבש, שהיה אוהב שלום ורודף שלום (לעיל א, יב), וזהו שיורד ע"פ מדותיו. וכנגד העיון אמר כטל חרמון שיורד על הררי ציון (תהלים שם), והם השערים המצויינין בהלכה ובעיון, וקרא אותם חרמון כי הוא מתרים 51 כל האמונות הנפסדות. ואמר כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם, שבאמת שבזה החלק העיוני הוא חיות נפש, והברכה שורה. ובוזה החלק העיוני היה מתעטר משה רבינו ע"ה, עם היות שהיה ג"כ שלם במעשה, אבל היה מפורסם יותר בעיון. הנה נתבאר כי אין השלימות כי אם בהתאחד שניהם. ועל כן אמר יפה ת"ת עם דרך ארץ שבהצטרף שניהם תהיה הנאה לגוף ולנפש, וז"ש שיגיעת שניהם משכחת עון.

ואמר וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה, כלומר שמא תחשוב ששלימות העיון והמעשה אינו כי אם על צד היותר טוב, ואינו מוכרח, שזהו המובן מאמרו יפה ת"ת וגו', על כן חזר וביאר ואמר לא תחשוב זה. אמנם כמו שהעיון הוא הכרחי, ג"כ המעשה 52 הוא הכרחי. ועל כן אמר וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון.

והנה מה ששינה כאן וקרא למעשיי בשם מלאכה, לפי שהיא מלאכת הש"י, וכמו שדרשו (בבא בתרא כא ע"א) על פסוק ארור עושה מלאכת ה' רמיה (ירמיהו מת, י). ועל כן 53 התנא קרא אותה בשם מלאכה, וכמ"ש (לקמן בסוף פירקין) ונאמן הוא בעל מלאכתך, וג"כ קרא למעשיי בשם מלאכה לפי שת"ח צריך שיהיה אומן וכלי אומנותו בידו, וינהיג התלמידים כראוי, וידבר דרך קצרה באופן שלא יקוצו השומעים.

47 וכיוון לשאלת ר"י אברבנאל, שהיה צריך לשנות: צריך תלמוד תורה וכו'.

48 ראה לעיל סוף פרק א, ובהערה 248 שם.

49 היינו הגימטריא של שם.

50 בכ"י: המעשיי. וכן לקמן.

51 היינו: משמיד, מבטל.

52 בכ"י: המעשיי. ולקמן נמצא כן בכל כתבי היד.

53 בכ"י: וג"כ.